

Ár 2012, föstudaginn 14. september er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Oddur Ólason.

Fyrir er tekið **mál nr. 84/2012**:

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 4. maí 2012, með kvörtun sóknaraðila, dagsettri 4. maí 2012. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 4. maí 2012, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dagsettu 7. júní 2012. Var bréfið sent sóknaraðila, með bréfi nefndarinnar, dagsettu 12. júní 2012, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust ekki frá sóknaraðila.

Málið var tekið fyrir á fundum nefndarinnar 7. og 14. september 2012.

II.

Málsatvik.

Þann 21. febrúar 2006 var skuldabréf nr. X, að fjárhæð kr. 335.000, gefið út af A, til FF. Varnaraðili hefur nú tekið yfir réttindi og skyldur FF, skv. umræddu skuldabréfi. Sóknaraðili og B, tókust á hendur sjálfskuldarábyrgð in solidum á láninu.

Þann 21. febrúar 2006 var skjalið „Yfirlýsing vegna láns með sjálfskuldarábyrgð og/eða lánsveði“ dagsett. Þar óskaði sóknaraðili eftir að falla frá greiðslumati. Tekið var fram að ekki yrði meira en helmingi lánsupphæðar varið til greiðslu á skuldum lántakanda eða annarra hjá Sparisjóðnum. Einnig var útdráttur úr samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga. Þá staðfesti sóknaraðili að hafa fengið og kynnt sér bækling um sjálfskuldarábyrgðir og lánsveð.

Í málinu liggur fyrir fjárhagsyfirlit sem ber með sér að hafa verið breytt þann 10. febrúar 2006. Samkvæmt fjárhagsyfirlitinu voru hreinar tekjur kr. 216.000 fyrir og eftir lánveitingu, greiðslubyrði lána var kr. 37.500 fyrir lánveitingu og kr. 92.300 eftir lánveitingu, annar fastur kostnaður var kr. 20.600 fyrir og eftir lánveitingu og framfærslukostnaður var kr. 72.054 fyrir og eftir lánveitingu. Afgangur var kr. 85.846 fyrir lánveitingu og kr. 31.046 eftir lánveitingu. Breyting á mánuði var kr. -54.800 og

breyting á ári kr. -657.600. Heildartekjur heimilisins árið 2004 voru kr. 2.283.155, heildareignir kr. 430.110 og heildarskuldir kr. 2.170.174. Hrein eign var kr. -1.740.064.

Þann 7. febrúar 2008 var skuldabréf nr. Y, að fjárhæð kr. 825.000, gefið út af A til FF. Varnaraðili hefur nú tekið yfir réttindi og skyldur FF skv. skuldabréfinu. Sóknaraðili, C, D og E, tókust á hendur sjálfskuldarábyrgð in solidum á láninu. Tekið var fram á skuldabréfinu að ábyrgðarmenn hefðu kynnt sér efni skuldabréfsins og gerðu sér grein fyrir í hverju ábyrgð þeirra væri fólgin og töldu hana samrýmast greiðslugetu þeirra. Þá hefðu þeir kynnt sér upplýsingabækling um ábyrgðir og efni gildandi samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga.

Þann 3. mars 2008 var skjalið „Yfirlýsing vegna láns með sjálfskuldarábyrgð og/eða lánsveði“ undirritað. Þar óskaði sóknaraðili ásamt öðrum ábyrgðarmönnum eftir að falla frá greiðslumati og setti upphafsstafi sína við það val. Tekið var fram að meira en helmingi lánsupphæðar yrði varið til greiðslu á skuldum lántaka eða annarra hjá Sparisjóðnum. Einnig var útdráttur úr samkomulagi um notkun einstaklinga á yfirlýsingunni. Þá staðfestu sjálfskuldarábyrgðarmenn að hafa fengið og kynnt sér bækling um sjálfskuldarábyrgðir og lánsveð.

Þann 23. mars 2012 sendi umboðsmaður skuldara varnaraðila tölvupóst fyrir hönd sóknaraðila þar sem óskað var eftir því að umræddar ábyrgðaryfirlýsingar yrðu skoðaðar og rökstudd afstaða tekin til gildis þeirra. Varnaraðili kvað ábyrgðirnar gildar þann 2. apríl 2012.

Sóknaraðili skaut málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 4. maí 2012.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst þess að ábyrgðir vegna lána nr. Y og nr. X verði felldar niður.

Kveður sóknaraðili varnaraðila ekki hafa staðið við skyldur sínar samkvæmt samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga þegar hann tókst á hendur ábyrgðina. Varðandi lán nr. Y vísar sóknaraðili til þess að greiðslumat hafi ekki verið framkvæmt við lánveitingu. Þá hafi ábyrgðarmanni ekki verið veitt tækifæri til að afþakka greiðslumat fyrr en tæpum mánuði eftir að lánið hafi verið veitt. Varðandi lán nr. X vísar sóknaraðili til þess að ekki hafi verið farið eftir 4. gr. samkomulagsins þar sem greiðslumat hafi ekki verið samþykkt af greiðanda, né hafi niðurstaða þess verið kynnt ábyrgðarmönnum og að auki hafi ábyrgðarmönnum ekki verið afhentur upplýsingabæklingur um skuldaábyrgð og veðsetningar.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað. Varnaraðili bendir í upphafi á að samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga hafi hvorki lagagildi né feli það í sér ófrávíkjanlegar formreglur sem sjálfkrafa hafi þær afleiðingar að ógilda beri ábyrgðaryfirlýsingu hafi samkomulaginu ekki verið fylgt til hlítar. Það sé afstaða varnaraðila að meta þurfi allar aðstæður við lánveitingu, samning aðila og önnur atriði sem geti varpað ljósi á það hvort ógilda beri veðsetninguna og þá í samræmi við 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggæringa. Til stuðnings þess vísar varnaraðili til dóms Hæstaréttar í máli

nr. 116/2010. Varnaraðili kveður niðurstöðu dómsins styrkja afstöðu hans um að skoða þurfi atvik máls og aðstöðu málsaðila í hverju máli fyrir sig sérstaklega, í ljósi 36. gr. laga nr. 7/1936. Sönnunarbyrði um að skuldbindingin sé fallin úr gildi eða ógild hvíli á sóknaraðila og hafi hún ekki sýnt fram á það.

Til stuðnings kröfu sinni varðandi skuldabréf nr. Y hafnar varnaraðili því að ákvæði samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga hafi ekki verið virt við útgáfu skuldabréfsins. Þegar sóknaraðili hafi undirritað skuldabréfið hafi falist í því loforð sem hafi skuldbundið sóknaraðila að lögum til að tryggja efndir skv. skuldabréfinu.

Bendir varnaraðili á að FF hafi ekki borið að framkvæma greiðslumat þar sem ábyrgðarmenn hafi sérstaklega óskað eftir því að það yrði ekki framkvæmt og lánsfjárhæðin hafi verið lægri en kr. 1.000.000, sbr. 3. gr. samkomulagsins. Ábyrgðarmönnum hafi einnig sérstaklega verið kynnt að meirihluta lánsfjárhæðarinnar yrði varið til greiðslu skulda.

Varnaraðili hafnar því að rétt sé að fella úr gildi sjálfskuldarábyrgðina á grundvelli þess að fyrrnefnd yfirlýsing sé gefin út tæpum mánuði eftir að umsókn um veðskuldabréf hafi verið undirrituð. Lánsfjárhæðin hafi verið greidd inn á reikning A, útgefanda skuldabréfsins, þann 10. mars 2008 þegar öll skjöl hafi legið fyrir eins og sjá megi af stimpli sýslumanns á skuldabréfinu, dags. 12. mars 2008. Það verði að teljast ólíklegt að það hafi verið ákvörðunarástæða fyrir sóknaraðila að fá að lýsa því yfir skriflega fyrr en hún gerði.

Varnaraðili telur að sóknaraðili hafi ekki sýnt fram á að ógilda beri sjálfskuldarábyrgðina, hvorki á grundvelli samkomulagsins né á grundvelli 36. gr. laga nr. 7/1936.

Til stuðnings kröfu sinni varðandi skuldabréf nr. X hafnar varnaraðili því að ákvæði samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga hafi ekki verið virt við útgáfu skuldabréfsins. Þegar sóknaraðili hafi undirritað skuldabréfið sem sjálfskuldarábyrgðaraðili hafi falist í því loforð sem hafi skuldbundið sóknaraðila að lögum til að tryggja efndir skv. skuldabréfinu.

Vísar varnaraðili til dóms héraðsdóms Reykjavíkur í máli nr. 2375/2011. Bendir varnaraðili á að sóknaraðili hafi staðfest að hafa kynnt sér upplýsingabækling um skuldaábyrgðir og lánsveð þar sem fram komi að ábyrgðarmanni sé heimilt að óska eftir því að fá að kynna sér niðurstöður greiðslumats og gerð ítarleg grein fyrir ákvæðum samkomulagsins. Sóknaraðili hafi því vitað eða mátt vita að A hafi farið í greiðslumat og hefði það verið ákvörðunarástæða að hafa fengið upplýsingar um niðurstöðu greiðslumatsins mætti ætla að hún hefði borið sig eftir þeim upplýsingum enda hafi þær verið henni vel aðgengilegar og hún að fullu upplýst um þá staðreynd. Bendir varnaraðili á dóm Hæstaréttar í máli nr. 116/2010 máli sínu til stuðnings.

Vísar varnaraðili til þess að í ljósi þess að sóknaraðili hafi óskað sérstaklega eftir því að ekki yrði framkvæmt greiðslumat verði að telja afar ólíklegt að frumforsenda hennar fyrir veitingu ábyrgðarinnar hafi verið undirritun á greiðslumatið. Það sé því ljóst að skortur á greiðslumati sé ekki ófrávíkjanlegt formskilyrði fyrir því að gildandi samningur stofnist á milli ábyrgðarmanns og banka, hvað þá að jákvæð niðurstaða greiðslumats geti leitt til þess að skuldbindingin teljist ógild. Það geti því ekki talist ósanngjarnt eða brot á góðri viðskiptavenju af hálfu varnaraðila að bera slíkan samning fyrir sig.

Telur varnaraðili rétt að hafa í huga að greiðslumat sem samkomulagið hafi kveðið á um að kynnt skyldi ábyrgðarmönnum hafi ekki áskilið að greiðslumat sýndi fram á að greiðslugeta lántakanda væri jákvæð heldur hafi tilgangurinn verið sá að

kynna ábyrgðarmönnum greiðslugetu lántakanda, sbr. lokamálsgrein 4. gr. samkomulagsins. Hér vegi þyngst eins og bent sé á í dómi Hæstaréttar í máli nr. 153/2005 [sic] að ófullnægjandi greiðslugeta sé kynnt ábyrgðarmanni. Ef vanhöld séu á kynningu á óhagstæðu greiðslumati þyrfti fjármálastofnun að geta sýnt fram á að ábyrgðarmanni hafi verið fjárhagsstaða skuldara ljós og að ábyrgðarmaður hefði samt sem áður tekið á sig skuldbindinguna. Í þessu tilfalli sé staðan allt önnur, greiðslumatið hafi verið jákvætt. Engin skylda hafi hvílt á FF að fá undirritun sóknaraðila á niðurstöður greiðslumatsins enda sé ekki gerð slík krafa í samkomulaginu. Eina ákvæði samkomulagsins sem geri slíkan áskilnað sé 4. gr. sem kveði á um að ábyrgðarmaður verði að staðfesta með undirritun sinni að hann hafi kynnt sér niðurstöðu greiðslumats sé niðurstaðan sú að skuldarinn hafi ekki staðist greiðslumatið. Í öðrum tilvikum skuli tryggt að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats og það hafi FF gert í þessu máli. Í því sambandi bendir varnaraðili á dóm héraðsdóms Reykjavíkur í máli nr. E-4871/2011.

Bendir varnaraðili einnig á að sóknaraðili hafi ekki haft uppi neinar aðfinnslur við greiðslumatið sjálft. Varnaraðili telji því óhætt að fullyrða að ef niðurstaða greiðslumatsins hefði verið kynnt fyrir sóknaraðila hefði hún ekki fallið frá ákvörðun sinni um að gangast í sjálfskuldarábyrgð fyrir láninu.

Að lokum bendir varnaraðili á að sóknaraðili hafi ekki haft uppi neinar athugasemdir við útgáfu skuldabréfanna fyrr en nú, en þau séu útgefin 2005 [sic] og 2006 og hafi sóknaraðili margítrekað að hún telji skuldbindingar sínar gildar með því að samþykkja fjöldamargar skilmálabreytingar lánanna. Í því sambandi bendir varnaraðili á dóm héraðsdóms Reykjavíkur í máli nr. 4871/2011. Varnaraðili telur því að sóknaraðili hafi ekki sýnt fram á að það sé ósanngjarnt af hálfu varnaraðila að bera fyrir sig ábyrgð hennar skv. skuldabréfunum, hvað þá að önnur skilyrði 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga séu uppfyllt.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að gildi sjálfskuldarábyrgðar sóknaraðila á skuldabréfum nr. X og Y, útgefnum af A til FF.

Samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, dagsett 1. nóvember 2001, er undirritað af Sambandi Íslenskra Sparisjóða f.h. sparisjóða. Sparisjóðurinn í Keflavík var einn þessara sparisjóða og leiðir varnaraðili rétt sinn í máli þessu frá því félagi. Verður varnaraðili talinn bundinn við efni þess.

Umrætt samkomulag tekur m.a. til þess þegar einstaklingur gengst í sjálfskuldarábyrgð, sbr. 2. gr. samkomulagsins. Samkvæmt 3. gr. samkomulagsins er fjármálafyrirtæki skylt að meta greiðslugetu greiðanda nema ábyrgðarmaður óski sérstaklega eftir því með skriflegum hætti að svo verði ekki gert. Fjármálafyrirtæki er þó ávallt skylt að greiðslumeta skuldara þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi skuldara nemur meira en kr. 1.000.000. Samkvæmt 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins skal tryggt að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats áður en hann gengst í ábyrgðina, enda liggi fyrir að greiðandi hafi samþykkt það. Bendi niðurstaða greiðslumats til þess að greiðandi geti ekki efnt skuldbindingar sínar, en ábyrgðarmaður óskar eftir að lán verði veitt engu að síður, skal hann staðfesta það skriflega.

Í upphafi verður fjallað um ábyrgð sóknaraðila á skuldabréfi nr. X. FF framkvæmdi mat á greiðslugetu A við útgáfu umrædds skuldabréfs en ekki liggur

fyrir að sóknaraðila hafi verið kynnt niðurstaða þess. Samkvæmt 3. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga var varnaraðila skylt að meta greiðslugetu A, nema ábyrgðarmaður óskaði sérstaklega eftir því með skriflegum hætti að svo yrði ekki gert, enda var ábyrgðin að fjárhæð kr. 335.000. Sóknaraðili óskaði eftir því með skriflegum hætti að greiðslugeta greiðanda yrði ekki metin. Í ljósi þess verður ekki talið að varnaraðila hafi borið að kynna sóknaraðila greiðslumatið.

Ekki er fallist á með sóknaraðila að ábyrgðarmönnum hafi ekki verið afhentur upplýsingabæklingur um skuldaábyrgðir og veðsetningar en með undirritun á skjalið „Yfirlýsing vegna láns með sjálfskuldarábyrgð og/eða lánsveði“ staðfesti sóknaraðili að hafa fengið og kynnt sér bækling um sjálfskuldarábyrgðir og lánsveð.

Í ljósi framangreinds verður ekki fallist á að ógilda beri ábyrgð sóknaraðila á skuldabréfi nr. X, með vísan til 36. gr. laga nr. 7/1936 um sammingsgerð, umboð og ógilda löggerninga.

Þá verður fjallað um um ábyrgð sóknaraðila á skuldabréfi nr. Y. Í máli þessu liggur fyrir að dagsetning undirritunar umrædds skuldabréfs er 7. febrúar 2008 og því gekkst sóknaraðili í sjálfskuldarábyrgð fyrir A þann dag. Óumdeilt er að varnaraðili framkvæmdi ekki mat á greiðslugetu A. Samkvæmt 3. mgr. 3. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga var varnaraðila skylt að meta greiðslugetu A, útgefanda skuldabréfs nr. Y. Verður varnaraðili að bera hallann af því að slíkt greiðslumat fór ekki fram.

Það verklag varnaraðila að afla fyrst ábyrgðarinnar, en fá varnaraðila síðar til að undirrita forprentaða yfirlýsingu um að nafnritun fæli í sér ósk um að falla frá greiðslumati, var til þess fallið að fá hana til að gangast í ábyrgðina. Þetta verklag var í brýnni andstöðu við þær skuldbindingar sem fjármálafyrirtæki, þ.á.m. varnaraðili höfðu gengist undir með fyrrnefndu samkomlagi.

Þrátt fyrir að sóknaraðili hafi ekki óskað eftir greiðslumati tæpum mánuði eftir undirritun á ábyrgðaryfirlýsinguna breytir það ekki því að framkvæmd varnaraðila var ekki í samræmi við samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga. Enda nam ábyrgð sóknaraðila á skuldum viðkomandi skuldara, A, meira en kr. 1.000.000, sbr. 3. mgr. 3. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, þar sem sóknaraðili var í áður í ábyrgð fyrir kr. 335.000 hjá FF og gekkst með undirritun skuldabréfsins í ábyrgð fyrir kr. 825.000 til viðbótar. Í ljósi þess var varnaraðila skylt að meta greiðslugetu sóknaraðila svo sem ekki var gert.

Í ljósi framangreinds og með vísan til 36. gr. laga nr. 7/1936 um sammingsgerð, umboð og ógilda löggerninga verður að telja að rétt sé að ógilda sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila á skuldabréfi nr. Y.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Kröfu sóknaraðila, M, á hendur varnaraðila, F, um niðurfellingu ábyrgðar á skuldabréfi nr. X er hafnað.

Sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila á skuldabréfi nr. Y, útgefið af A til FF er ógild.

Reykjavík, 14. september 2012.

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson

Jóhann Tómas Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Oddur Ólason